

3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021;
4. Женевська декларація прав дитини від 26 листопада 1924 року;
5. Luk Van Wassenhove; Joachim Mikalsen; Charles Delagarde (27 April 2017). "Agility Under Pressure". Insead.

Несімко Олег

к. ю. н., доцент кафедри КПП
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

Вікторія Трофимчук

студентка
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ПРОГРАМА ЗАХИСТУ СВІДКІВ В УКРАЇНІ

Захист свідків – сукупність організаційно-правових та спеціальних заходів, спрямованих на забезпечення захисту свідків, які знаходяться під загрозою. Здійснюється до, під час та/або після суду. Хоча свідок може тільки потребувати захисту до закінчення суду, деяким свідкам надається нове ім'я та місце проживання і вони можуть прожити все життя під охороною держави.

Захист свідків, як правило, потрібен в судових процесах щодо організованої злочинності, де правоохоронці бачать ризик для свідка піддаватись тиску або ризику фізичного знищення представниками відповідача. Він також використовується при судах, що розглядають військові злочини.

Відповідно, в українському законодавстві наявний Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», який діє від 1993 року. Забезпеченням безпеки цінних свідків, потерпілих або підозрюваних займається Національна служба державного захисту осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. На превеликий жаль, даний закон маловідомий і рідко використовується на практиці, проте він практично ідентичний американській системі державного захисту свідків.

Державному захисту підлягають особи, які згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України мають відповідний процесуальний статус і надають критично важливі показання (інформацію) про відомі йому обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження і розголошення яких може призвести до загрози його життю, здоров'ю, житлу та/або майну, зокрема:

потерпілий;

свідок;

підозрюваний, обвинувачений, засуджений тощо.

Таким чином, умовами включення особи до Державної програми захисту є:

наявність у особи процесуального статусу згідно КПК;

відповідна ступінь тяжкості злочину та вид об'єкту злочину;

критична важливість показань учасника кримінального провадження;

реальність загроз життю, здоров'ю, житлу та/або майну особи у зв'язку з наданням нею показань у кримінальному провадженні;

згода особи на участь у Державній програмі захисту та її відповідність вимогам програми.

Вказаний закон передбачає захист осіб які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень.

Такий спосіб захисту може призначатись слідчим, прокурором або судом, (передбачено й вирішення такого питання й слідчим суддею).

До заходів безпеки відповідно до вказаного закону відносяться та можуть бути застосовані:

а) особиста охорона, охорона житла і майна;

видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;

в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;

г) заміна документів та зміна зовнішності;
д) зміна місця роботи або навчання;
е) переселення в інше місце проживання;
є) поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;

ж) забезпечення конфіденційності відомостей про особу;

з) закритий судовий розгляд.

З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки

Слід вказати, що законом передбачено вказані заходи як за рахунок державного бюджету, а також за рахунок осіб, взятих під охорону.

Забезпеченням безпеки співробітників правоохоронних та судових органів продовжать займатись самі правоохоронні органи згідно Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів».

У разі якщо загроза є невідвратною та неминучою, і обумовлена негайним прийняттям рішення, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий за попереднім погодженням з уповноваженою особою Національної служби захисту виносить постанову про застосування тимчасових спеціальних заходів безпеки.

Тимчасові спеціальні заходи застосовуються Національною службою захисту до моменту прийняття Головою Національної служби захисту за погодженням з Генеральним прокурором України рішення про включення особи до Державної програми захисту, але не більше десяти діб з моменту винесення постанови прокурором, керівником органу досудового розслідування, слідчим.

Проте Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», який був прийнятий ще в 1993 році застарів і не виконує на практиці встановлених за ним функцій. Він потребує оновлення. Тому програма захисту свідків в Україні, на даний момент, є більше формальною структурою, яку потрібно оновити та модернізувати на основі американської чи європейської моделей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 № 3782-ХІІ / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 11, ст.51.

2. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 11, ст.50.

3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.

5. URL:https://protocol.ua/ua/chi_isnue_v_ukraini_derjavna_programa_zahistu_svidka_abo_pot_erpilogo_za_analogieyu_vidpovidnogo_institutu_ssha/

6. URL:<https://www.uifuture.org/post/zahist-svidkiv-v-ukraini-uif-prezentuvav-koncepciu-novogo-zakonu/>

7. URL:<https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/opinion/witness-protection-a-valuable-tool-to-combat-serious-organised-crime/>